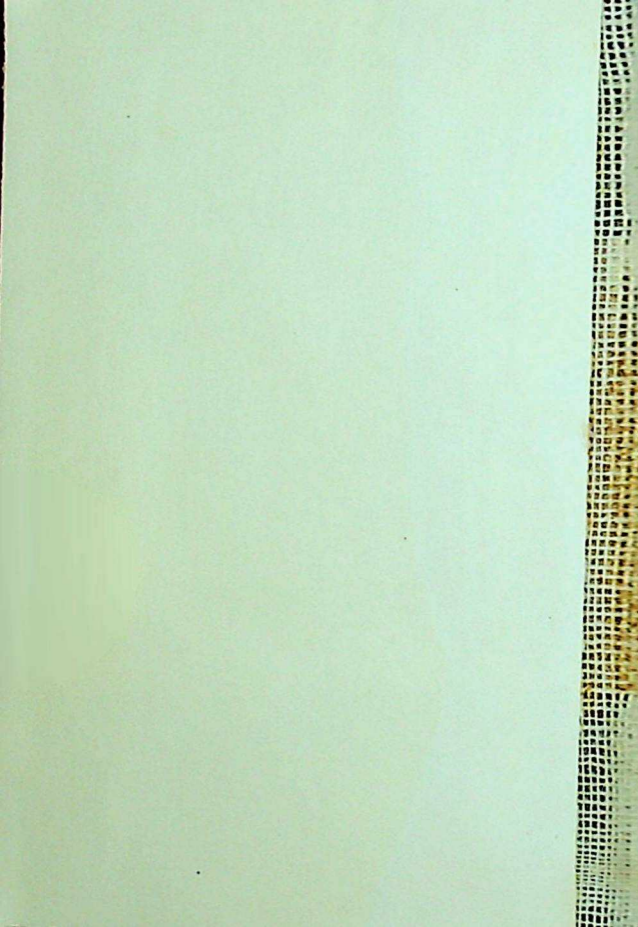

18 ШАЛВРА ГÄРÄ
-2364-

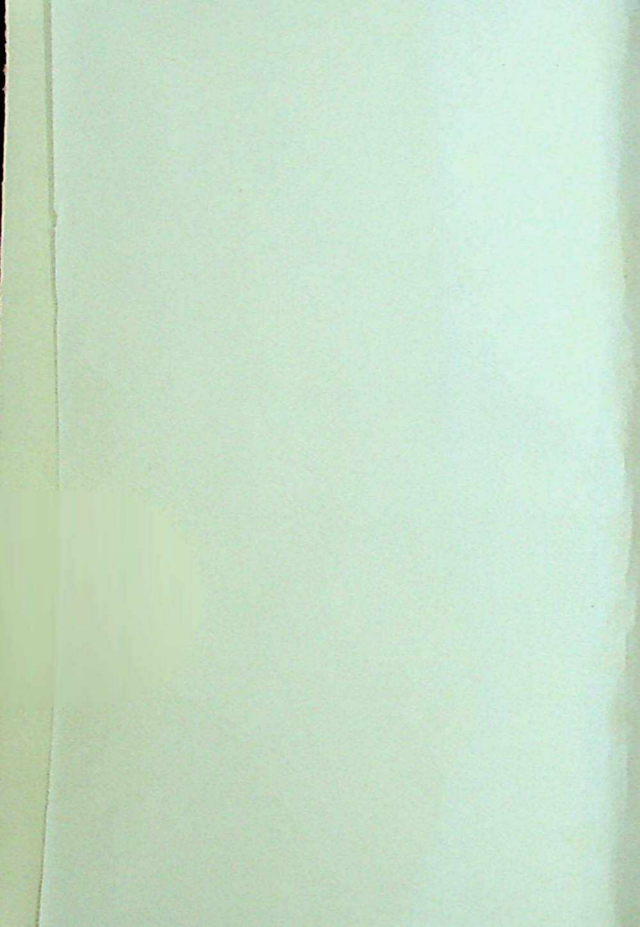

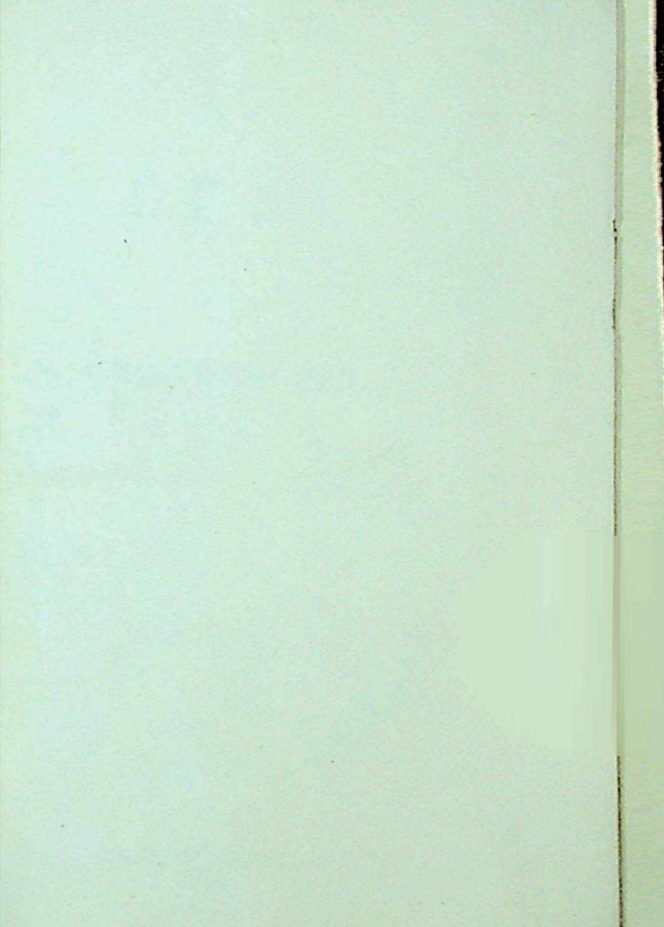
Б Е Л Г

ХАЛЬМГ ГОСИЗДАТ—1940

ШАЛВРА ГĀРĀ

С (Калм)
Ш 18

Б Е Л Г

СТИХС БОЛН ДУД

3364.

ХАЛЬМГ ГОСИЗДАТ
1940

1945
1985
1991

БИБЛИОТЕКА
Калмыцкого научно-
исследовательского центра
и музея им. Г. А.
Батурина

НАУЧНАЯ
БИБЛИОТЕКА
при
Саргосуйинсарскитоте

1999

ТӨРСКМ

Энъкр төрскм арнзли шүрүгъяр
Амтнә джиргъл кўцдж делднә.
Уг эс заяси чолуна бийнь
Орн-нутгим буульдж дуулна.

Көдә, тег, халцха газрт
Көкрдж колхозин тәрән шавшна.
Көдлмш ах байр болси амти
Күрилгъдж бәәшнъ, балгъс тосхна.

Гарар кесн голмуд наладж
Гәәхмдж болад, олд церглнә.
Миңгъад джилмүдт мәärtсн өшәгъән
Маш ик ургъцар тег авна.

Хүүрә газрт гөлм татад,
Хорв бәрх цаг ирв.
Цагтан буг бәәси кўн
Цугин хан болдж дўнъгәв.

Кўн-хан гидгти эндр
Көк тенъгрт кўрч өсв.
Агъар, усн, газр-зөбрийи
Алдр эзни эндр болв.

Эн төрэн бодан бэрдгнь
Эцк Сталин—мана нари.
Эргдж тунъган түшдж йовхнь
Унр амтн—олн одн.

Эцкин келси үг болгънь
Эрүлин эм болдж гарна,
Эцкин дуудси дуудлгън болгънь
Олна тугт хуврдж күцнэ.
Элдү саяхи зүүди орндан
Эцкдэн байрин үг амлй!
Өдр саянд баатр бүлдэн
Эгц саяхи дуугъан дуулй!

Төрскм ик, багъ уга
Төрхәрэ цуг дживртэ.
Эндр гунта көвүнэ бийнь
Өөдэн нисх саната.

Күн, машин, газр, усн
Күчтэ орнамм—шивэ.
Көөрч ирсинь мана амтн
Күзүнэснь авад шивэ.

Шавкс, тади хуца баядж
Шарла харгъдг болвзат!
Советүр оньдин хаякрэ баядж
Сөөлнъкагъяр үкдг болвзат!
Сөөлнъкэ, дуута болснь манд,
Советд йилгъл уга.

«Саянь орнд» бидн тегшяр
Сөнъ өргхнь магъд уга.

АНДГЪАР

Хотна нег захд
Хойр көвүн бääнә
Өөр шидрин улснь
Ах-дүүнр гинә.

Өргн теегин нургънд
Эдн өсдж батрна.
Ори-нутгин нилчд
Эрдм-сургъуль аксна.

Ахнь колхозин моторист
Улан Цергт мордна
Дүнь эрки тракторист
Делгдж газр хагълна.

Онц цергин бүлд
Оран харна моторист
Күргдж көлән ишквзә,
Күмнь өзднъ троцкист.

Дүүвр орна төлә
Дозорт негт гарна.

Арүн мана газрур
Ошатн цувдж мөлкнә.

Эк орна төлә
Онц көвүн зөрв.
Өмн йовсн гурвна
Ам-ширинь таслв.

Аралдсн көвүнә атакас
Ардк дөрвнъ зулв.
Өөдм деерк арвнъ
Алдр көвү гетв.

Көвүн гентки диинрәд,
Кустин өөр унв.
Ошатнә харалта сумн
Аминь булагъад оркв.

Дәәчин алдр йовдлин зәнъг
Дү көвүнднъ ирв.
Хасн сумнд героиня хотн
Хәрү өгхәр цуглрв.

Өөдм деер хурад,
Эди күр кенә.
Ик, бички уга
Ошатнүр асдж өшрнә.

Дүнъ босад, олд
Дәәчин андгъар өгъ:
—Ахимм цус өшатн
Айдджа, өгхч!—гив.

Үүнэ дарунь мин мин
Йисн баатр босв.
Ошәтилә тооллцх үг
Орн-нутгт өгв.

Удл уга арви көвүн
Орна зах харв.
Ахин үнтә цус эдн
Оньдин мартшго болв.

1938

ЭК КӨВҮН ХОЙР

Көгшн эмгн гүүхәрни
Колхозин парвлә орв.
—Ахлач әлд бәәнә.
Адгъдж йовнав,—гив.

—Көгшә уралан суутн
Кергән кели бәәгн:
Түрү зовлнъ бәәхлә,
Төрүц бичә нуутн.—

—Зовлнъ куки, угал
Зуг күн гундна.
Көгшн эктәч гигъәд,
Көвүгъим эс авна.—

—Әлд, ююнд көгшә,
Адгъл уга келтн.
Гундл ююндв көгшә,
Гаргъдж манд келтн.—

—Урдж өрүн көвүм
Ставк ордж одла.

Улан Цергт мордх
Уха зүүдж гарла.

Эндр ирсн көвүдәр
Эн бичг илгәдж.
Улан Цергт бичтл
Ичквт, ирхшв гидж.

Колхоз церг хойр
Күр кедж чадхй?
Көвүггым цергт авхд
Колхоз дөнъ болхй?

Тним болхла, көгшә,
Та күләдж бәәтн.
Терг таттл, кергтә,
Цаас бичүлдж автн.

Ахлач эмги хойр
Адгәдж ставк орна.
Дөрвн давхр герүр
Дүүгүлдж ирәд, зогсна.

Ўкс бун бийәрн
Ўуд секәд орна.
Цергин көвүдин толгъачд
Цаас гаргъад өгнә.

Толгъач мини келгчм:
Түрү ард уга:
Танас мини сургчм:
Цергт үрим автха.

Улан Цергин бүүд
Уха, эрдм сург.
Сталинä өгсн байрта
Сäахи джиргъл харсг.

Асхн шидр көгшä
Ик байрта хярлä.
Öөрнъ колхозин ахлач
Иргч дäächтä йовла.

ОРНА ХАРСЛТ БАТЛ

«Төрсөн ори-нутган харслгын СССР-ийн
гражданин болгъла эрки биш күүдэх аруу
керг болдмн».

(СССР-ийн Конституцас.)

Ур, өшәтнә эргмин тускар ухал,
Өдр болгын дәврхәр бәәхинь тодл.

Оран манач, өкәдж газр чиньн,
Офицермүд мөлквзә, сагар эньн.

Галзу нохас газа мел дала,
Ганц мана орнур дань хуца.

Советин газр байн, өнр бола,
Самурай сахлан хөрн джил илә.

Әс дуудсен алач—махч гиичд,
Үклднө күрх төмр хот белд.

Баячуд үклин хурднд орсөн ил,
Болв туньгәр бийән бичә таал.

Хортн эврән үкхинь бичә күлә,
Ханцан шармчкад, үклинь кергәр өбрдә.

Сүл чаньгь ноолдан болхинь тодл,
Советин орна харслт урдаснь батл.

БЁЛГ

—Элдв юмб! өвгн,
Эндр юн болхв?
Колхозин парвләнә газа
Кўн нигтлән хурсмб?—

—Ай, наадн уга
Оч бидн сонъсй!
Олна ўг кўўрәс
Өрәлинь чигн хувацй!

Эн ўгиг кўўндснь—
Өөр колхозин улс—
Олар сонъмсснь—көвўв,
Одй гиснь—өвгн.

Ирсн хойр гиич
Олн улсур булхв.
Бички кўўкдин ценъисн
Байрта ду сонъсв:

—Гурви джилн дунд
Гучн унгъ өскләв.
Килмджтә хәләц тетксндән
Кўрнъ унгъ авлаз.

Күрнѣгм күлг болв,
Ке, сәәхи, хурдн.
Күщ сур—суцатагъан
Күндтә ахирт белн.

Өскөн мөрән байртагъар
Улан Цергт белгнәв.
Кергтә болхла, урмдтагъар
Көвүн бийәри морднав.

Өсг, өдр ирвәс
Өнр улан харсанчир!
Батрг, өдр ирвәс
Баатр улан гәрдинр!

Өнр орна харслтиг
Йилгъән сәәнәр гардсн
Улан Цергин күчиг
Алдр мергәр холвсн,

Донбассин кәдлмшч
Дүүвр Клим Ворошиловд,
Энъгин хальмг көвүдәс
Эрки сән менд!

Өшәтирин хорта зураг
Үүм цокдж күүчсн,
Советин алдр бүлиг
Сән джиргълүр ирүлсн,
Күмиг чанъгъ ишкдләр
Коммунизмүр залдж кәтлсн
Алдр аав Сталинд
Арүн седклин менд!

Ончта ним йөрәләр
Уган көвүн ашлв.
Ик, бичкн альхд
Әргмд күрджиһәд бәйв.

Хург төгсв, болв
Хурси улс тархш.
Хойр күн болвас
Хургиг залгълго бәйхш.

Үнич хойр залу
Герәдән үкс адгъв.
Ири бийәри үзсән,
Әврән кехән ухалв.

1939

ӨТНÄ ЗÛÛДН БОЛН
ЗАНИН ИНАДН

Өдрин дуусн кӧндрчкӧд,

Өтн хайгт унтдж.

Акад юмб! нӧбртнъ

Амтӧхн зÛÛдн ордж!

Ююгъинъ келхв, зÛÛдн—

Иоста таралнъ болна!

Кендӧн келхв, сӧӧхн

КÛцл эврӧн ирнӧ!

ЭнÛнӧ нӧбрин бугин

Утхнъ ямаран болхв?

Өтнӧ келнӧс орчулад,

Амтнд медÛлхлӧ ягъдв?

Зӧв гидж бӧӧхлӧтн

ЗÛÛдинъ би цӧӧлгъсв.

Хайгин эзнӧ санаг

Хальмг келнд буулгъсв.

ЗÛÛднднъ өтнд, байн

Занин орн Ûзгддж.

Элвг, өргн газртнъ

Эн икӧр джилвтдж.

ЗÛÛдн халун деернъ

Занин орнур ирнӧ.

Караг бээдлэр бөөрдэд,
Келдж бээдг болна:

— Даджрлт, зовлинь угагъар—
Джиргъиä гидгч дими.
Эзн, залач угагъар—
Укл мел чини.

Уджглад бичä бä
Эрт мини бол.
Агъу ик медлән
Альхи газрлам негдүл.

Хäамнь, зан, минь
Хармч чи нанд.
Хäлэгъад бäахинь нань
Харслт уга чамд.

Көр өтнä үгиг
Күццднь зан сонъсв.
Гуян ташчкэд, гентки
Гочкнад эн инäv.

Күчтä занин инädнд
Көдä, тег чичрв.
Көөрч ирси өтн
Ки тасрдж билчрв.

1939

СОВЕТИН КҮҮКД ЗӨРМГ,

СОВЕТИН КҮҮКД ОЛМГ.

Кеер, холд нисхдән
Кенә күүкд зөрмг?
Кеер, холд нисхдән
Кенә күүкд олмг?

Тиигдж хәрү эрснд,
Туудж түрәд, бәәгъә
Тиигдж хәрү сурснд
Талин ордуд дүлә.

Зуг, мана орн
Зулхш түүнәс ганцаран
Зуг мана орн
Зәәлхш түүнд толгъагъан.

Эцк Сталинәс экләд,
Энъкр орм келнә.
Олхар седсн үгтм
Ончта хәрү өгнә:

Джинъгс холд нисдгнъ
Дживртә мана төрскд
Зөрмг, олмгъа болдгнъ
Захан, советин күүкд.

Зургъан минъгън дуунад-
Зордж тедн деллә.
Кремль, Москва шидрәс
Кербид тедн күрлә".

Ончта гурви күүкнъ
Олна зүрк кӧндӧв.
Онц кӱн болгън
Ӱзхӧр седдж кӱлӧв.

Күүкд, ирти, ирти,
Кремльд гиич болти!
Күүкд ирти, ирти,
Күүцӧврӧн манд келти!

193

ДЖИВРТӐ КӰӰКД

Дӱӱвр, дӱӱвр ӱрднӱ
Дживрӱн делдж ниснӱ.
Алдр аав Сталин
Инӱмсклдж байсна.

Делӱд гарси харцхнӱ
Делкӱ кеддж туурна.
Улм-улм героймуднӱ
Урдк тоогъан холвна.

Кӱӱкд кезӱ нисдж
Кенд ӱврмдж болла?
Хуучна туудж мӱрддж
Хамагъас кен олла?

Уга, тиим ӱлгӱр
Урдк мана тууджд,
Уга, тиим ӱлгӱр
Олн, байна ордудт

Советинти кӱӱкд —
Сӱӱхн гинӱ, чадмг,
Советинти кӱӱкд —
Сӱӱхн гинӱ, зӱрмг.

Гер — бӱлӱрн нисӱч
Гризодубовд менд!

Дуучин күүкн Расковд
Дарунь ӧсхӧс менд!

Арви джил урд
Осипенко шовуч.
Ода орден зүүсн
Алдршсн нисӧч.

Күүкд, ӧмӧрӧн, ӧмӧрӧн
Кенӧс чиги холд!
Күүкд, ӧмӧрӧн, ӧмӧрӧн
Кехти тана гарт!

Ори-нутгин бӯлд
Ончта күүкд тӧртхӧ!
Уул, дала, будиг
Улм, улм мадлтха!

Дүүвр, дүүвр үрднӧ
Дживрӧн делдж ниснӧ!
Алдр аав Сталин
Инӧмсклдж байсна!

1938

АВИАЦИН ДУН

Алти нарнас эрт
Агъарт харцх гарв.
Аав Сталинä заасн
Ик хаалгъд орв.

Нис, машин нис,
Нигт будн, хурар.
Нис, машин нис.
Нанд заасн хаалгъар.

Урнäd, урнäd шуугад,
Агъарт, харцх ниснä
Öдän, хол, хурдиг
Эврä орна кенä.

Нис, машин нис,
Нигт будн, хурар.
Нис, машин нис,
Нанд заасн хаалгъар.

Боран, будн сөөггяр
Боомтг эн кехш.
Буурл үвлин бийнь
Бäрг тас болхш.

Нис, машин нис,
Нигт будн, хурар.

Нис, машин нис,
Нанд заасн хаалгъар.

Байрта цагин машин
Буудж кeрг бaйнū?
Агъар чигн манла
Иньг эс боллу?

Нис, машин нис,
Нигт будн, хурар.
Нис, машин нис,
Нанд заасн хаалгъар.

Хол, бōр гисиг
Хусдж кўлг хайна.
Келад, болзсн цагтан
Кўргдж лав чадна.

Нис, машин нис
Нигт будн, хурар.
Нис, машин нис,
Нанд заасн хаалгъар.

АХНРИН ЦУСН

Цаг түрү, хортн элвг,
Цуг орн бүслätä.
Цагъанла ноолдтн гисн зәнъг,
Центрäs гарч ирлэ.

Тер зәнъг тег кеддж
Түмн зүрк авлла.
„Советән харстн“ гисн үг,
Серлдән цуг хадгълла.

Аймг, нутг болгънас
Амтн цергүр зүткв.
Энъкр кевәр улан Харти
Эднән тосдж авв.

—Ээдж теегин харцхсм,
Энъкр күлгдән мордтн!
Улана төлэ ноолдх
Үгән өөдән бартн!—

Иигдж келэд, Харти
Энъндж цергән халāv.
Ицлтэ харцхс негн мет
Эрэдәрн яралдв.

Ут бийтэ кер мөрн
Уудан кемлдж цеглв.

„Улан шар Кануков коман-
Урнид команд өгв.

«Тавн уулин белд» дууг
Түмн залу өргв.
Улан туган бодан өргэд,
Уралан, уралан дэврв.

Тег, хулси, хотхр заагар
Цергэн тер көтлэ.
Тэвлгъ иштэ иньг — үлдэр
Цагъана толгъа өсрглэ.

Октябрэр авси йосан амтн
Амэрн харсдж босла.
Делкэн дээсдин өмнэс
Девлтэгъэн ноолдла.

Тер цаг тууль болдж
Тууджин халхд бичэтэ.
Тер цаг тууль болдж
Та, манд баягъатэ.

Ахирин арүн цусн тиикд
Асхрсинь багъчуд медтн.
Энъкр төрскэн иньгэн мет
Амэрн харсхан тодлтн.

1939

ОТРЯД ЙОВЛА...

Өргн, у теэгт
Отряд йовла.
Эврә тӱрскн газрас
Ошәт кӱӱхәр гарла.

Багъ наста бийнь
Болв командир чадмг,
Буурл галзн кӱлгнь
Буугъин әәд дасмг.

Цергин өмн хатрна
Ценъндж команд өгнә.
„Үкс гитн!“ гичкәд,
Эрвлзәд йовна.

Дәвсн мӱрд өсрәд,
Дерд-дерд гилдв.
Кӱвӱд таг болад,
Кӱвцгтән наалдв.

Царнь дотр орад,
Церг буув.
Сур-суцагъан батлад,
„Сегрхә“ газр хәәв.

Ардан мөрдән көтләд,
Эрг дахдж цувв.
„Үүд“, оln, мордад,
Ур-ра-а! болад, довтлв.

Санамр бääсн öшәтн
Сүрддж äәмв.
Үзг-үзгтән гарад,
Оольäd бääв.

Оолдж-оольдж öшәтн
Äрв авхш.
Армдсн үлд
Äмд тävхш.

Öргн, у теегт
Отряд йовла.
Эврә төрскн газрас
Öшәт уга келä.

1939

Негджхинь, негджхинь нанд
Нам олдхш, уга.

Дуудхинь, дуудхинь ӧзднӱ
Дун цур уга.

Гентки ардм юмн
Гӱӱсн болад одв.
Эргӱд хӱлӱхлӱм дӱӱсн
Ӱлдӱн даладад оркдж.

Мисхӱлин дунд герӱснӱ

Маузерӱн авад, тӱвлв.

—Амнч кергтӱ болхла,
Ӱлдӱн хӱй!—гивв.

Амндм кӱрхӱр седсн
Офицер ноха болв.
Арднӱ гаринӱ кӱлӱд,
Штабд авч ирвв.

Намаг командир хӱлӱчкӱд,

„Молодец!“—гидж бӱӱнӱ.

Керг сӱӱнӱр кӱцӱсндӱн
Котелокинӱ ав—гиджӱнӱ.

Нанд юн керг,
Нерн, авч бӱӱнӱв.
Хӱӱн хӱӱнӱн хадгӱлхар
Хӱвргӱдӱн дӱӱджлджӱнӱв.

Кӱӱнӱ тууджд, кӱвӱд,

Котелок чигн орхмдж.

Кемӱднӱ ним юм

Кен сандж йовла.

Болв мини котелокас
Багӱчуд тана деер

Гииги, амр, цевр,
Ганцаран савс цугъар.

Өвги ганцхн котелок

Өвәрц эндр биш.

Амтн, аärm—цуг

Онъдан, дvәрц, сvахн.

Иим дvүвр амтиг

Идхәр седдгнъ бvахй?

Элвг, дvмбр ориг

Эзлхәр седдгнъ олдхй?

Сvахн зvүд зvүдлдг

Саната гvргvд дала.

Советин ори зуг

Сvртv баатр бола.

Самураймуд Хасанд манас

Сvанvр эс гvвдvллv?

Совет, манас, сурсиднъ

Сергvгvд эс давтй?

КОТЕЛОКИН ТУСК ПОЭМ

Ўўрмўдтāгъāн хамдан
Украинāс гарлав.
Кōгши Киевāс суугъад,
Кўндтā Москва орлав.

Ут сўўлтā тōмр кўлг
Ишцхāдж бийāн белдв.
Хойр угзрад татчкад,
Хаалгъ кōггъад эрлзв

Купед хойр ўўртāгъāн
Кезā кўрхāн кўўндвв.
Хаджудк улсан шинджлхлāрн
Ходжул залу ўзвв.

Хālāхинь—ōвдг деернь
Хойр нудрмнь кевтнā.
Гā болтха, ганцхнь
Гурви кўўнāлā āдл.

Керчм керчмār ōдмг утлад,
Кўн цадмар ўмкнā.
Келсн ўгнь дўўрāн болад,
Кўнъкнāд бāнā.

Шаавр-шаавр бāādж гигъад,
Шалд би инāвв

—Саврин, Саврин гар—гидж
Сахндж үүрм келв.

Болв үнъгар армдхинь
Босдж кун чадхй?
Багъднь кесг залус
Бортасн эс болхй!

Хя йир, кемаднә,
Хама баах билә!
Иләсн биш, кун
Ўкад йовх билә!

Иләсн биш болхла,
Армдулад халә.
«Ам авртн»—гидж
Орклвзач тииклә.

Мана шууга эн
Медсн баадл гарв.
Ондс босад халәчкәд,
Инәмсәд баав.

Өөрддж ирәд, өвгн
Ээмдм гаран тавв.
«Инәдән келтн» гигъад,
Иргдм ирәд суув.

Цевр хальмг келәр
Ценънсиднь эмәвв.
«Тенъгр цокв» гигъад,
Тагчг суувв.

Болв өвгн джөблрәд,
Бурдж манла күүндв.
--Йовн йовдж туудж
Йир келсв-гив.

Өвгн манла нээджлэд,
Идх, уухан хувацв.
Үзсн тоотан хамдж
Ухандан тер тогтав.

Үгтэ өвг олсндан
Үүрмүд ик байрта.
Үзсинь сәәнәр сонъсснд,
Өвгн ик өргмджтэ.

Өвгн генткн өөдән
Өврдж юм хәләв.
—Көвүд, эн кенә
Котелокв?— гив.

Өвгн эн савтн
Олн дундин—мана
Кергтэ болх гигъад,
Киевәс авлавдн.
Сән, сән, эй,
Станц өөрддж йовна
Уух, идх күмс
Үүнәс гарч авй.

Төмр күлг орклад,
Төгән эргц аргъулдв.
Станцин үүднд маниг
Авч ирэд зогсав.

Өвгн гүүдж гарад,
Идх хот авч.
Үзл, бәрц хамгарн
Үг келхдән гарч.

Удан болл уга
Өвгн туудж эклв.

—Көвүд, мини келхм
Котелокин туск—гив.

—Арви нääмдгч джил
Украинд полякудиг күүчхд,
Улана нег цергт
Өвгитн бас йовла.

Тегад нег дакдж
Тедниг цевлввдн.
Орүн орлә уралад,
Улдәр дävрввдн.

Аамдж одси полякуд
Ўзг чигго зулв.
Эрдж ирсн ўклән
Украинә газрт олв.

Ганцхн офицер ўлдчкәд,
Гарад чигн зулв.
Командир намаг дуудад,
—Көл!—гидж закв.

Кишго доскд ягъсн
—Көл игтлән ургъсmb?
Күүнә газрар гүүхдән
Көлән игтлән тавлсmb?

Күүнд бәргдш угагъар
Керсанг хääдж гүүв.
Күцәд иртлм шургъад,
Кустд бултдж одв.

Ўлдән дайли йовдж
Ик куст негджвв
—Ўүнд бääхлә гар,
Эсклә ўкхч—гивв.

СОНЪН БЕЛГ

Сад дотр
Сергдж йовлав.
Барун гартан
Белгтә биләв.

Бәрси белгм
Бадм цецг,
Болв бергм
Бичә голг.

Садин орагъар
Салькн шуугна.
Сник—хамтхсинь
Санджгълзулна.

Көк ногъан
Көл орана.
Булгин усн
Буслад бәәнә.

Йовад йовхд
Иир амр.
Агъар эндр
Арүн цевр.

Бүтү ората
Бутин дор
Ахимм бұл
Амрч бәәдж.

Бара үзәд,
Би адгъвв.
Бергән танәд,
Белгән хәләвв.

Бергм ик
Байрта бәәдж:
Өкәр көвүтә
Инадж суудж.

Байринь хувацад,
Би суувв.
Белгән сунъгъад,
«Бәртн» гивв.

«Седклин белг
Сән» гив.

«Белг тааста
Бәәдж» болв.

Күн белг—
Күмнь зөөр
Бадм цецг
Бичә дөр.

Белг белгяс
Бергнэ сэн
Бяахлэ чи
Бас хан.

Бичкд цугъар
Белг орнд.
Батр, өс,
Баатр газрт!

1939

ШҮҮЛГҮН ДЕЕР

Иджл ики холд
Унәртдж цәәнә.
Онъгъц-күлгәр загъсчнр
Ордж загъс анънна.

Ик, бичкн онъгъцс
Иджлин кōвәд „сōөгъәтә“.
Орүнәс авн загъсчнр
Урхан ясад белдәтә.

Баатр әдл залус
Баклән имедж орлдв.
Угзрад, угзрад хәәвсән
Уйдулац татв.

Ут хар баднъг
Урсхул өрдж усчв.
Уурлад ирсн дольгаг
Эрс керчәд йовв.

Керчгден дольган
Кōос цахрад давна.
Күрәд эргән цокчкад,
Күгдләд хәрү хәрнә.

Загъсчнр загъсна мек
Заянь меднә:

Замгта яам коодж
Зеллдж шууня.

Ут, бат шууглар
Утхад, утхад шууня.

Уут босн ходадин
Амнь дууряд бааня.

Бершг, баара, хадри,
Ботаха шорг, сазн
Буцад ходадг бааня,
Басл гархар седня.

Баара ахта загьснд
Буцв чигн болхш.

Бат ходад ээрэд,
Бярсан цур тавхш.

Уурмг загьс бутхачад,
Ик хорв туульв,
Эвтя загьсчин багор
Эрс зооднь шигдв.

Усна ковяд, элснд
Уурта хорв тогльв.
Урмд авсн загьсчир
Урньдж дакад шуув.

1939

МАНДЖИН ТУСКАР

Теегт хаврин салькн
Төвшүнәр үләнә.
Теегт трактор—машин
Тәрәнә газр хагълна.

Тиим нег машинг
Теглг күүкн зална.
Төмр кўлг газр сенчәд,
Тачкнад йовна.

Газр хагълн йовдж
Ганц күүкн дуулна.
Түдүхн йовсн улс
Тотхдж генткн чиньнә.

Күүкнә туск зәнъг
Көк тег кедв.
Кенә, кемб? болхла,
Күн эс медв.

Көвүд дундан эн күүкәр
Күчтә кўр кенә.
Кенәгьинь олхар толгъагъан
Күн болгън хамхлна.

Олдж чадл уга
Элч тәвх болна.

—Эвтägгярнь нама,—гидж

Эндаснь Мандж хääкрнä.

Сäähн күүк хälähär Мандж

Сән кевär гарч.

Харгъчкад, үг келдж чадад,

Хәрäд күрч ирдж.

—Нä, Мандж ягъвч?—гидж

Нäädжирнь сурна.

—Йир бääнä—гичкäd, Мандж

Үг келдго болна.

Үр көвүднх уурлад,

Энүг гемнä.

Олна кергär йовчкад,

Эе келдг гилднä.

Үүнäs хооран Мандж

Үг келдг болв.

Гиджгтä күүкн болгънд

—Ганцв—гиггäд йовв.

1939

АЛАНЬ АРЛГ, ЭРКНЬ БОЛГ.

Теегм, теегм кеерэд,
Тярән малар цецгәлв.
Тату—тартг, зовлнъ
Тавган цәятл зулв.

Дөрвн зүсн малнь
Дөлән гарт сәәхрнә.
Дурав өгсн ингм
Дөрвн норм күцәнә.

Серин өмн гарад,
Герддж би хәләнәв.
Гарнь элтн ингән
Гуудж ирхинь күләнәв.

Ингм, ингм тракторист
Ирдж хотан уухнчнь.
Эндр өдрин байран
Эрт нанла хувацхнчнь.

Тегәд күләдж бәятлм
Тавк көвүн ирлә,
„Чамд дуртав“—гигъәд
Теврхәр бийим седлә.

Би түүнүр хәләчкәд,
Пиш хагърад икәләв.

Дурта дуугъан ёргад.
Дарунь нигдж медуллāv:

„Зүүдн дегд сāахн
Зуг меклхдāн гавшун
Ёод уга күүнā
Ўмслгън чигн гашун.
Залху күүнд оньдин
Заянь сāн одр.
Цааран йов, хотин
Чинрād уга бедр.“

Иим ду сонъсн
Ирсн «гинч» мордв.
Улм-улм хёоннь
Инāдн нанд болв.
Алā, залху тоот
Арлг, хол арлг.
Эрки кёдлāч, бат
Эврā бұл болг.

1939

ХАРУЛЧ

(тууль)

„Кезәнә“ Советин орнд,
Көк теегин нургънд,
Хальмг өвги эмгтәгъән
Хаалгъин харулч бәәдж.

Эмгнь тәрә тәрнә
Өвгнь хаалгъ харна.
Эврә хүв кәдлмшән
Эдн болмар күцәнә.

Ора шидр, асхн
Өвги хаалгъ харна.
Өөдм ургшан хаалгъд,
Ик нүк үзнә.

Өөрддж ирәд, өвги
Эргүләд шинджлв.
Зөрц гаргъсн үклин
Зуух бәәсинь медв.

Үзгдәд уга йовдл
Адгъм олмгъа некв.
Ошәтнә харшлд зөрүлх
Эв, аргъ шүүрдв.

Гудухи, укс гарад,
Тавг шарлдж умтана.
Тяаьльлгъинь олсндан ханад,
Тевр-теврар зббна

Хагсу тулан—шарлджн
Хаалгъ деер бомбав.
Харулч овгна закалар
Харсачд тер хуврв.

Халлахинь—Элст талас
Хойр шам узгдв.
Улм—улм овгнд
Обрдад йовв.

Гуудж йовх машин
Ганц овг узхш.

Обднь йовх амтн

Аамшг баахинь медхш.

Эрлэсн машиня а
Овгна чикнд шуугв.

Инамссн байрта амтн

Узл нуднднь болв.

Когшя заядар зовад,

Киитн колс цахрна.

Амсхлин цаг тунд

Уджг—джил болна.

Узгдсн шам седклар

Овгна нуд овдав.

Эндр асхн аминь

Авх шулмс болв.

Кеер, газа, теетг

Корч йовсан тодлв.

Күн кууг харсх
Күүшг седклинь кōндāv.
Укс, хавтхаси шуурād,
Өвги хустг авв.
Улсин ам харсх
Ургъмлд гал өгв.

Гал падрдж шатад,
Герл теегт өгв.
Сөөлā урдси машинд
Саглх зāнъг күргв.
Машин дживдж ирād,
Мин түдүхн зогсв.
Мандж өвгиг тāнād,
Маасхлздж амтн байрлв.
Өвгиг эргдж авад,
Арвн залу зогсв.
Өргād, өргād уралад,
Эрки ханмджан медүлв.

Ам харссн күн—
Элгнās чигн дота.
Дүүвр седклтā йовдлар
Дүүрнъ мана ода.

ХОЛТХСН ТОЛГЪА

Шил нудтă залу
Шилтăд бичг хăлăнă.
Ова болси цаасдиг
Эргүлад тавăд бăанă.

Удан болл уга
Ут цаас авв
Ургшан гүүлги йовдж
Иргднь темдг тавв.

«Эрднин Сарнь» багшин
Эцкнь ик аамшгтă.
Революци өмн гилтă
Арсмч йовдж гинă.

Зургъана Очр чиги
Зөвәр үүнд өөрхн.
Олар цокулси зурgt
Өшăтнă өөр зогсдж.

Харин Цевг багш
Хол эднăс одхв!
Хамдан классин хортнла
Хот уусн зăнъгтă!

Дөчн джилд багшлси
Дордж багш харгъна.

«Мандж йовси баадж
Медх кергтә» — гинә.

Эн джил багшлх
Эрднин туудж мөрдв.
«Эннь медгдхш» — гигъад,
Өөрнь сурвр тәвв.

Далн хойр багшин
Дөчн негнь сурврта.
Дакад кергтә болхла,
Деернь невр олдлта.

Багшрин толгъач Баака
Баран гархинь гетнә.
Торс гисиднь наалдад,
Тарах уха санна:

„Багш болдгити таслад,
„Боорцг“ танд өгсв.
Ахлач баадгиг медүләд,
Үүрәстн көөдж тарасв.

Зуг өөдән үүлин
Захд күрәд авсв.
Зуунанти чиги бахлурт
Зөвләд бийм баахв.“

Үүлдвр күңәсн болад,
Ахлач аамсхләд йовна.
Аргъта болхла әмт,
Икәр будхар седнә.

Әмт ишкдж өөдлхнь
Үүнд унтлгъ өгхш.
Багшрин туск хов
Бичх учрнь тасрхш.

Болв, цаг талдан
Баакан сансар болхш.
Чик йовсн улсас
Чимк гем гархш.

Көндә хар ховар
Кесн «үүл» балрв.
Савнъгин көдсн мет
Сана өглго хагърв.

Умкә ухата тоотас
Эрт мөлтрдж автн.
Холтхсн толгъата улст
Хәрүгъин лавинь өгтн.

1938

УХАН УГА АЛЛА ÖВГН

(Хуучна хальме ду дуралгън)

Цахр гидг хотид, хотид
Цагъан буурл аав бээдэ—бээдэ,
Цагъан буурл аав Алла, Алла
Цегдг имсдгиг хээдэ—хээдэ.

Алд цагъан сахлинь, сахлинь
Аавин ээмднь саглрна—саглрна.
Аав болсн Алла, Алла
Алга күүки гигъэд гейүрнэ—гейүрнэ

Эврэ тавн дүүдэн, дүүдэн
Энъкр күүки мөнъгэн илгэнэ—илгэнэ
Эврэ күүки мөнъгэн илгэн чиги
Эндр хадмд хэйти гидж азлна—азлна

Көк ногъан Алга, Алга
Күмнь ичрэр асна—асна.
Көгши зүгдг Аллад, Аллад
Көвүн болдгнь бэйтхэ—бэйтхэ.

Күчэр ирүлсн Алга, Алга
Күүнэс зулдж ганцардна—ганцардна

Княгъ наснь амнäs—амнäs
Ксгши Иджли йорал деерлкүлнä—
деерлкүлнä.

Алти, мөнгяр багърси Алла, Алла
Адг көвүнд өшрнä—өшрнä.
Алга минь гидж шугшад—шугшад,
Иджл ордж хурдлна—хурдлна.

Зун улан тугълнь, тугълнь
Зургъан зел дүүрч уйгдна—уйгдна.
Зург болси Алга, Алга
Зуурдин үклән олвч—олвч.

Хун цагъан герин өркинь, өркинь
Хү, салькид делснä—делснä.
Хо цагъан Алгад, Алгад
Хорта могъа хорл—хорлв.

1939

«УЛАН ХАЛЬМГ»

«Улан Хальмг»

Олна газет.

«Улан Хальмг»

Олна нөкд

«Улан Хальмг»

Эндр байрта!

«Улан Хальмг»

Эндр хөртä!

* * *

Орс ори

Öдäн босла.

«Эзн» хааг

Авч шивлä.

Унси хан

Ўкхär хäähш.

Алтан, йосан

Алдхар седхш.

Байн тоот
Баг хамцна.
«Большевик керго,
Балвлхм» — болна.

Делкән байн
Демнүл өгнә.
Тов, танкснь
Теегәр гүүнә.

Үкс, үкс,
Эдн адгъна.
Босси äмт
Боорлхар седнә.

Болв äмтн
Бат, негн.
Большевик Ленин.
Түүнә экн.

Күчта Ленин
Күм көтлнә.
Орс äмтн
Өмн йовна.

Орс äмтн
Олна ах.
Орс äмтн
Өнр, ик.

Угата хальмг
Ахая дахла.
Байна классла
Бäär бärлдлә.

Цуг орн
Церг болла.
Эврә йосан
Өрчәри харсла.

Баатр әмти
Байиг дарла.
Хойр далинь
Хамх цокла.

„Улан Хальмг“
Үүнлә төрлә.
„Улан Хальмг“
Ачан күрглә.

«Улан Хальмг»
Үн өрглә.
Олна зүрк
Асадж йовла.

Эмиг теегтм
Эрдм күрглә.
Ленинә—Сталинә
Ухагъар агсла.

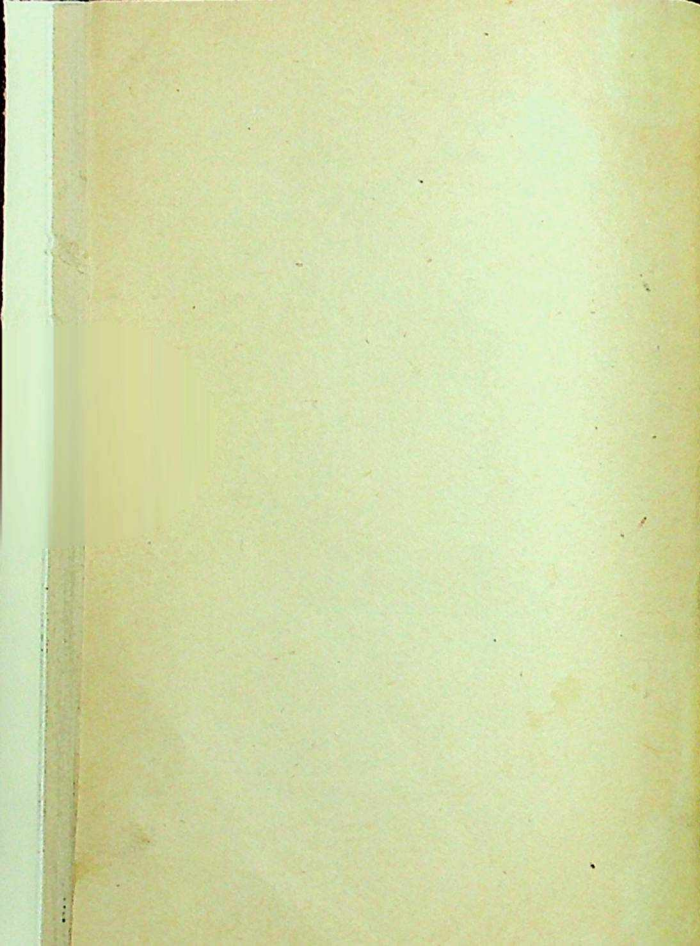
Өбнин өдрт
Үнъгинь санй.
Өнин өдрт
Үнъгинь келй.

«Улан Хальмг»
Олна газет.

«Улан Хальмг»
Олна нөкд.

«Улан Хальмг»
Эндр байрта.
«Улан Хальмг»
Эндр хөртä.

1939

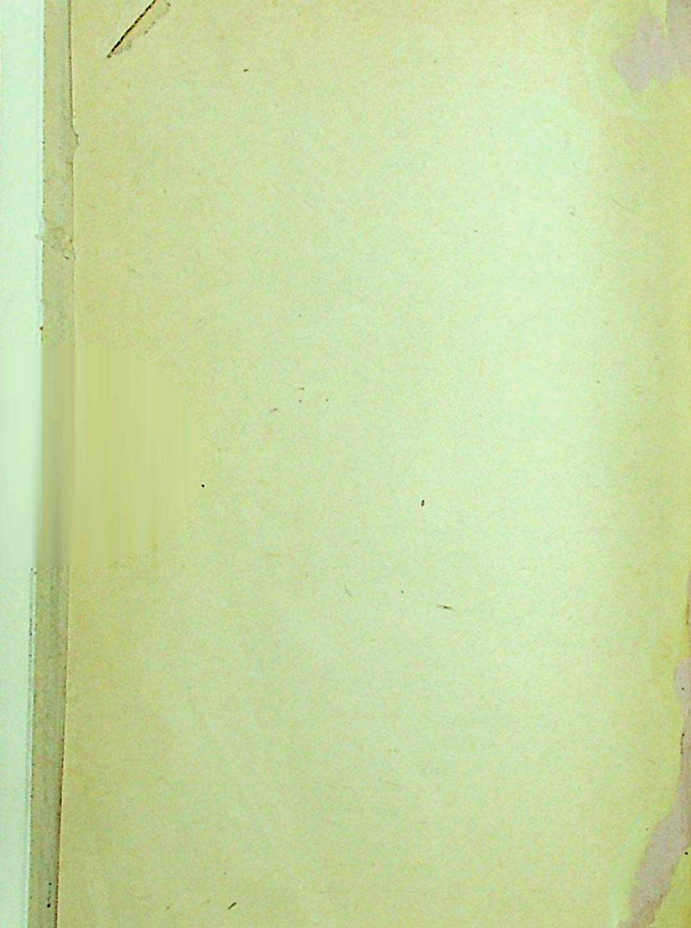

ГАРГ

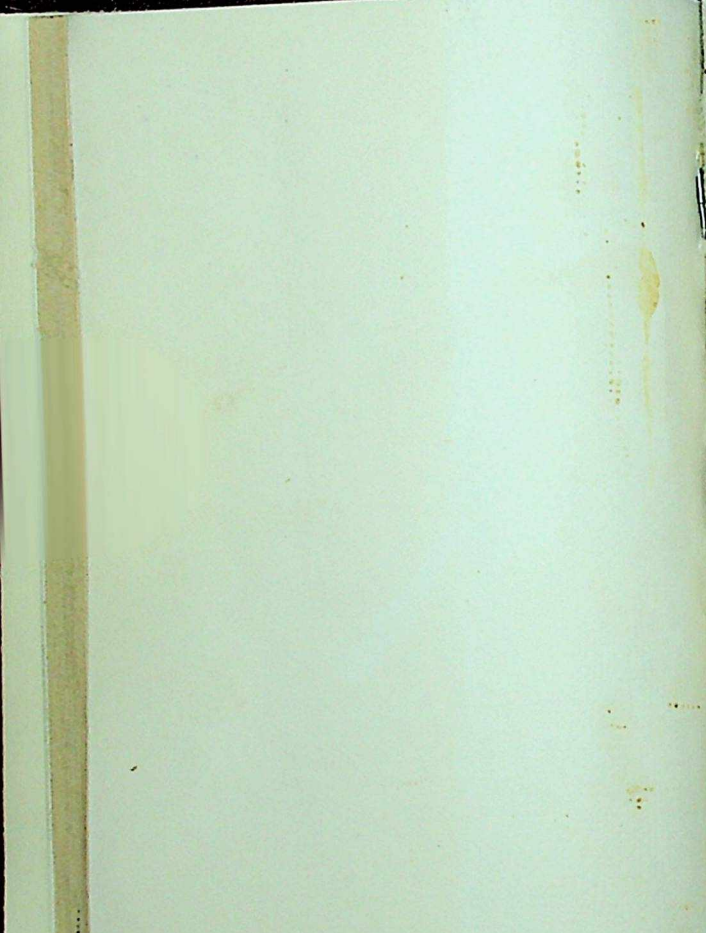
	халхиь
рскм	3
дгъар	5
кѳвѳн хойр	8
на харслт батл	11
лг	12
нă зѳѳдн боли занин инăдн	15
ветин кѳѳкд зѳрмг, советин кѳѳкд олмг	17
квиртă кѳѳкд	19
иацин дун	21
нрин цусн	23
ряд йовла	25
телокин туск поэм	27
ньн белг	32
ѳѳлгън деер	36
нджин тускар	38
ань арлг, эркиь болг	4
рулч	4.
лтхсн толгъа	45
ан уга Алла ѳвгн	48
дан Хальмгъ	50

Редактор Ц. Леджинов
 Корректор Н. Эрднеев
 Техн. редактор А. Киселев

Ванн в набор 20/XI-1939 г. Подпис. к печати 1/III 1940 г.
 Формат бум. 60X92^{1/2} бум. листов 7/8 печатных листов
 колич. знаков в 1 печ. листе 25600 Упол. Главлита №
 —370 заказ № 2509. Тираж 4150

0-1514

15,4. (2003)

